

KISZKA (51) *sb f*

f (25), *m* (26) [w funkcji *n-pers*].

kiszka (49), **giszka** (2); giszka Mymer²; kiszka : giszká Mącz (1 : 1).

sg *N* kiszka (28). ◇ *G* Kiszki (3). ◇ *D* Kiszce (2). ◇ *A* kiszkę (3). ◇ *pl N* kiszki (4). ◇ *G* kiszek (3).
◇ *A* kiszki (6). ◇ *L* kiszkach (1). ◇ *indecl* [w funkcji *D sg*] Kiszka (1).

Sł stp brak, Sł stp nazw os, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Jelito, w pl wnętrzości; exta, illa, lactes Calep; interanea, intestinum, pantices, tubus viscerum, viscus Cn (14) : á iefli fyē [woda] w kifizkách/ álbo w zafkórnych żyłách ftánowi/ [...] kryftéřę z tákiéyże wody dáią Oczko 21v, 22v; Pipiná Xiążę poimawłzy rořproli mu brzuch/ y przywiázawłzy kifizkę iednę do drzewá/ ták go dłuęo wodzili wkołó/ áż fię włzyftkie ielitá obwiły StryjKron 295; wolał Kiszek nie mieć wZoładku nizli sąsiada wewsi. ActReg 129; Extispices – Wiefzczkowie z kifizek prorokuiąci. Calep 398a; Lactes – Kifizki mnieifze wczłowieku. Calep 575b, 396b, [503]a.*

W połączeniu szeregowym (1): pytał fię o táiemnym mieyfcu: tám włzedwłzy/ z gnoiēm fwym zaráz trzewá/ kifizki/ wátrobę/ y włzytki wnętrzości wyrzucił SkarŻyw 390.

Zwrot: »kiszki wypatroszyć« (1): Y śmiercią Iudařzowá niebożętá řchodzą/ Gdy ich frogim przykłádem kołó drzewá wodzą Kifizki wypátrořzywłzy KlonWor 12.

Zestawienia: »kiszka ustawnie łaknąca« = jelito czcze [kiszka czcza – intestinum ieinum Cn] (1): Ieinum intestinum – Kifizka wltawnie łaknaca. Calep 501a.

»kiszka przecznia« = jelito poprzeczne (poprzecznic), górna (pozioma) część jelita grubego (1): Longano – Kifizka przecznią. Calep 612a.

Szereg: »kiszka, (a) jelito« [szyk 1 : 1] (2): Pothym ná nię ielit á plugáwých kifizek náwiefzano/ á płucá iey plugáwe ná głowę włożono/ thákże ią potym po vlicach wodzono RejZwierc 33v; Calep 482a.

2. *Rodzaj wędliny, jelito nadziewane mięsem (być może w gorszym gatunku lub z innymi dodatkami);* *farcimen BartBydg, Mymer², Mącz, Cn; tomac(u)lum BartBydg, Cn; farcimentum BartBydg; apexabo, longabo, longao Cn (10) : tomacula, tomacla, kysszky, yąntrznycze, sunt edilia, quae ex iecore porcino minutatim incisa et semicocta, infusis crudis ovis et caseo optimo et liquamine, pinguedine, szmalcz, pipere, anizo, zinzibere fieri consueverunt tegunturque omento suillo BartBydg 160b, 56, 220b; farcimen wurft Giffká. Mymer² 42v; Mącz 118a.*

W porównaniu (1): A iefli tám nie zginie/ thedy fię wody opije [...] / á práwie fię iáko mięfopuřthna kifizká nádmiē. RejZwierc 157.

Zwrot: »kiszki nadziewać« (2): řtářfze dzieci wywnątrzáią nádźiewáiąc kifizki iedzą BielKron 441; GostGosp 130.

Wyrażenie: »kiszka ze krwi« (1): Caryca – Kifizka ze krwi. Calep 168a.

Szereg: »kiszka i kiełbasa« [szyk 1 : 1] (2): Mącz 367b; Kifizki/ ták wołowe iáko y wieprzowe/ y kiełbáły vmieć nádźiewáć GostGosp 130.

3. *Prawdopodobnie podłużny kawałek jakiejś masy (1) : Offa – Kifizka miefna, řtuka mieřfa. Kęs mieřfa. Calep [725]b.*

4. *n-pers* (26) : Połtan też był Kiszka s Polaki y z Litwą do Wołznie zamku Mołkiewfkiego *BielKron* 406, 403 *marg*, 403v [2 r.], 406 [4 r.], 435v; *StryjWjaz* B3; Wzięwfy łobie w małżeńftwo. z domu Wielmożnego Kiszki á Woiewody kráiu Podláfkiego Corkę *KoľakCath* Bv.

Zestawienia (15): *BielKron* 401v, 403, 435v; Wielmożnemu pánu/ Iego miłości pánu Ianowi Kiffce/ Kráyczemu w wielkiem Księftwie Litewfkiem *BudNT przedm a2*; *ModrzBaz kt*; *StryjKron* 672 [2 r.], 687, 787; *NiemObr kt*; *Staniflao Petri* Kiszka de Ciechánowiec *Viteblie^{si}. Palatinis. SarnStat* 1036, 1015, 1043, 1064, 1194.

Synonimy: 1. *flak, jelito, wnętrzości*; 2. *jątrznica, kieľbasa*.

KW